

Sygn. akt II Ca 959/17

POSTANOWIENIE

Dnia 3 października 2017r.

Sąd Okręgowy w Kielcach II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Cezary Klepacz

Sędziowie: SSO Rafał Adamczyk (spr.)

SSO Bartosz Pniewski

Protokolant: st. prot. sąd. Beata Wodecka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 października 2017r. w Kielcach sprawy z wniosku J. S. i H. S.

z udziałem (...) S.A. z siedzibą w L.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawców od postanowienia Sądu Rejonowego w Staszowie

z dnia 12 maja 2017r., sygn. akt I Ns 104/15

postanawia: zmienić zaskarżone postanowienie w punktach II (drugim) i III (trzecim) w całości i nakazać pobrać od (...) SA z siedzibą w L. na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Staszowie kwotę 2684,67 (dwa tysiące sześćset osiemdziesiąt cztery i 67/100) złotych tytułem kosztów sądowych; odstąpić od obciążania wnioskodawców pozostałymi niewiszczonymi kosztami sądowymi; orzec, że wnioskodawcy i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie; oddalić apelację w pozostałej części; oddalić wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

II Ca 959/17

UZASADNIENIE

Wnioskodawcy H. S. i J. S. domagali się ustanowienia służebności przesyłu na nieruchomościach położonych w S., obejmujących działki ewidencyjne oznaczone numerami: 206 o powierzchni 2,46 ha, 207 o powierzchni 1,06 ha, 292 o powierzchni 1,08 ha i 293 o powierzchni 1,35 ha, dla których prowadzone są księgi wieczyste (...) - na rzecz przedsiębiorcy (...) SA w L. - której treścią byłoby znoszenie istnienia na nieruchomościach obciążonych i w przestrzeni nad i pod powierzchnią tych nieruchomości urządzeń przesyłowych (linia napowietrzna niskiego napięcia, napowietrzna linia średniego napięcia 15 kV oraz słupy pojedyncze dwunożne i trójnożne), za wynagrodzeniem w kwocie 15000 zł, a także wnieśli o zasądzenie kosztów postępowania.

(...) SA w L. domagał się oddalenia wniosku i zasądzenia od wnioskodawców kosztów postępowania. Zgłosił zarzut zasiedzenia na rzecz (...) SA z siedzibą w R., ewentualnie na rzecz (...) Spółki z o. o. w R., z dniem 5 listopada 2005 r., ewentualnie z dniem 2 grudnia 2008 r., służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w odniesieniu do trwałych i widocznych urządzeń energetycznych posadowionych na nieruchomościach stanowiących własność wnioskodawców - w postaci linii energetycznej średniego napięcia, stanowiącej odgałęzienie linii średniego napięcia relacji S. - M. o aktualnym oznaczeniu księgowym (...) kV S. - D. - P. oraz zarzut zasiedzenia na rzecz uczestnika, najpóźniej z dniem 26 marca 2014 r., służebności przesyłu co do linii energetycznej niskiego napięcia,

stanowiącej odgałęzienie linii niskiego napięcia relacji S. - M., o aktualnym oznaczeniu księgowym(...)S. - D. - P., w zakresie fizycznego przebiegu tych urządzeń i przestrzeni koniecznej do ich prawidłowej eksploatacji oraz dystrybucji energii elektrycznej za pośrednictwem tych urządzeń, a także na prawie dostępu do wymienionych urządzeń w celu wykonywania prac eksploatacyjnych i konserwacyjnych - wszystkie te uprawnienia w granicach niezbędnych do zapewnienia niezakłóconego działania urządzeń elektroenergetycznych i zasilania odbiorców energii elektrycznej.

Postanowieniem z dnia 12 maja 2017 r. Sąd Rejonowy w Staszowie oddalił wniosek (punkt I); nakazał ściągnąć od wnioskodawców J. S. i H. S. solidarnie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Staszowie kwotę 2751,60 zł tytułem kosztów opinii biegłych, nieznajdujących pokrycia w uiszczonych zaliczkach (punkt II); zasądził od J. S. i H. S. solidarnie na rzecz (...) SA w L. kwotę 1757 zł tytułem kosztów postępowania, w tym kwotę 240 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego (punkt III).

Sąd Rejonowy ustalił, że wnioskodawcy J. S. i H. S. na mocy umowy sprzedaży od dnia 19 grudnia 2008 r. są współwłaścicielami, na zasadach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej nr (...) o powierzchni 1,06 ha i nr (...) o powierzchni 1,08 ha, obręb S., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...) oraz na mocy umowy sprzedaży od dnia 24 maja 2006 r. są współwłaścicielami, na zasadach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej, nieruchomości składającej się z działki ewidencyjnej nr (...) o powierzchni 2,46 ha i nr (...) o powierzchni 1,35 ha, obręb S., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...). Na wymienionych działkach znajdują się napowietrzne urządzenia elektroenergetyczne należące do uczestnika - (...) SA z siedzibą w L.. Urządzenia te to odgałęzienie linii 15 kV od słupa nr (...) linii głównej, zasilające stację trafo (...) w miejscowości S., oznaczoną nr (...), odcinek linii głównej 15 kV S. - P. ze słupem nr (...), z którego jest odejście z punktu 1 oraz odcinek czteroprzewodowy linii niskiego napięcia (0,4 kV), zasilanej ze stacji (...) D., oznaczonej nr (...). Odgałęzienie linii 15 kV do stacji trafo S. przez działki wnioskodawców przebiega na długości 704 mb. L. biegnie granicą działek nr (...) na długości 127 m, a potem działek nr (...), na długości 546 m oraz działek nr (...) na długości 31 m. L. tę wybudowano w trójkątnym układzie przewodów(...) zgodnie z rozwiązaniami katalogowymi albumu (...). Przewody są zawieszane na siedmiometrowych słupach z żerdzi żelbetowych typu(...)i (...), z czego dwa słupy są typu rozkracznego, a pięć - typu pojedynczego. L. została wybudowana w 1975 r. przez (...) Przedsiębiorstwo (...) w oparciu o projekt wykonany przez własną pracownię projektową. Plan realizacyjny został zatwierdzony decyzją wydaną przez Wydział Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej (...) Powiatowego w S. z dnia 23 listopada 1974 r. W stosunku do linii został sporządzony protokół odbioru nr (...) z dnia 15 września 1975 r. Zapisy inwentarzowe z księgowości majątkowej ówczesnego właściciela linii, tj. (...) potwierdzają wprowadzenie obiektu na majątek(...)15 kV S. - P. (dawniej S. - M.) przebiega przez działki wnioskodawców nr (...), łącznie na długości 59 m (21 m + 38m). L. biegnie w poprzek działek, a w granicy ustawiony jest słup nr(...), z którego wykonano odejście do stacji S.. L. jest wykonana w układzie trójkątnym, z przewodami 3x35 (...) na słupach żelbetowych typu (...) W zapisach księgowych na kartach inwentarzowych ówczesnego właściciela urządzeń ZE K., pochodzących z 1975 r., widnieje adnotacja, iż tę linię wybudowano w 1960 r. Odcinek linii niskiego napięcia, przechodzący ukośnie przez działki wnioskodawców nr (...) biegnie wzdłuż drogi miejscowej D. - W. i ma długość 125 m (3 słupy). Jest to obwód niskiego napięcia, wychodzący ze stacji(...), wykonany przewodami 4x50 (...), służący do zasilania przysiółka D. (cztery zagrody). Obiekt ten został wybudowany w 1983 r. przez E. K. w ramach tzw. elektryfikacji na zlecenie Urzędu Wojewódzkiego w T. i przekazany do eksploatacji do (...). Decyzję zatwierdzającą plan realizacyjny i udzielającą pozwolenia na budowę wydało Wojewódzkie Biuro (...) w T. w dniu 25 lutego 1983 r. Dla linii został sporządzony protokół odbioru nr (...) z dnia 23 grudnia 1983 r. oraz decyzje lokalizacyjne. W latach 1993 - 95 nastąpiło przeizolowanie ciągów liniowych z 30 na 15 kV. P. wiązało się z wymianą transformatorów na stacjach, ale nie dokonywano żadnych zmian w przebiegu tras linii w terenie. Opisane urządzenia stanowią integralną część sieci elektroenergetycznej w tym rejonie. Rolą linii średniego napięcia i niskiego napięcia jest doprowadzenie energii elektrycznej od punktu zasilania do odbiorców zużywających energię elektryczną. Dostawa energii elektrycznej jest procesem ciągłym, musi być realizowana możliwie bezprzerwowo. Punktem zasilania jest od 1978 r. stacja elektroenergetyczna 110/15 kV S., tzw. (...). W tej stacji (...) energia dosyłana z systemu krajowego liniami 110 kV jest transformowana na napięcie 15 kV i liniami (...), a potem 0,4 kV dosyłana do odbiorców. Szerokość pasa służebności przesyłu dla linii 15 kV na działkach została ustalona przez biegłego z zakresu elektroenergetyki G. M. poprzez przyjęcie

parametrów linii średniego napięcia do obliczeń:(...) oraz linii niskiego napięcia: (...)Przebieg linii i służebności przesyłu obrazuje mapa do celów prawnych, sporządzona przez biegłego z zakresu geodezji T. P.. Łączna powierzchnia pasów eksploatacyjnych dla wszystkich linii elektroenergetycznych na działkach wnioskodawców wynosi 1648,2 m⁽²⁾. Pas służebności przesyłu wynosi dla działki nr (...) pod linią średniego napięcia - 0,1434 ha, dla działek nr (...) pod linią średniego napięcia - 0,0174 ha i dla działek nr (...) pod linią niskiego napięcia - 0,0156 ha. W stosunku do nieruchomości objętych wnioskiem nie został wydany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy działka nr (...) do około 50 m w głąb od drogi głównej przez S. jest przeznaczona pod zabudowę zagrodową. Pozostały obszar jest przeznaczony pod uprawy rolnicze. (...) są aktualnie wykorzystywane przez wnioskodawców wyłącznie rolniczo. Działka nr (...) posiada szeroki front, jest uzbrojona w energię elektryczną, wodociąg, kanalizację i gaz, posiada sąsiedztwo zabudowy siedliskowej, jednorodzinnej oraz usług. Jest to klasyczna działka pod zabudowę. Działki nr (...) z przeciwnej strony są bez uzbrojenia, z dojazdem drogą gruntową utwardzoną, w sąsiedztwie posiadają grunty użytkowane rolniczo. Działki nr (...) są położone w sąsiedztwie pól, posiadają dojazd drogą gruntową nieutwardzoną. W stosunku do istniejących urządzeń przesyłowych przyjęto pas technologiczny, tj. służebność czynna dla linii średniego napięcia na terenie rolnym szerokości 5 m, na terenie przeznaczonym pod zabudowę - 8,2 m, dla linii niskiego napięcia - 3,1 m, przy czym linia znajduje się z boku pasa, co zapewnia minimalną szerokość przejazdu 2,5 m. Przyjęto także strefę oddziaływania, tj. służebność bierną dla linii średniego napięcia po 5 m po obu stronach pasa technologicznego na terenie rolniczym, uwzględniając zamrożenie obecnego sposobu użytkowania i brak możliwości użytkowania jako sadu, lasu lub ewentualnej zabudowy. (...) 1 m z boku pasa technologicznego linii niskiego napięcia, na terenie przeznaczonym pod zabudowę - pas służebności biernej, tj. zakaz składowania materiałów, parkowania maszyn, stanowisk pracy, wykonywania robót budowlanych itp. - 5 m od skrajnego przewodu, co daje 1,9 m poza pasem technologicznym na działce nr (...). Przy uwzględnieniu tych okoliczności, cen nieruchomości porównywalnych oraz powierzchni pasa służebności przesyłu, powierzchni części pasa służebności przesyłu wyłączonej z użytkowania na skutek lokalizacji naziemnych elementów infrastruktury technicznej, współczynnika służebności przesyłu, wartości nieruchomości, okresu dalszego istnienia urządzeń na nieruchomości oraz oszacowania aktualnych wartości rynkowych działek (części działek) potencjalnie obciążanych i określenia ilości oraz wpływu poszczególnych sieci uzbrojenia technicznego na walory działki oraz ograniczenia wynikającego z tego tytułu dla właściciela nieruchomości, wartość wynagrodzenia przysługującego wnioskodawcom jako ekwiwalent wszystkich korzyści, których właściciel został pozbawiony i niedogodności, które dotkną właściciela w związku z ustanowieniem służebności wynosiłaby 8968 zł, w tym 4504 zł z tytułu obniżenia wartości nieruchomości na skutek lokalizacji urządzenia przesyłowego oraz 478 zł tytułem gruntów trwale wyłączonych z użytkowania. W 1976 r. do Zakładu (...) zostały włączone tereny aktualnych Rejonów (...) S., J. L. i T.. W 1989 r. Zakład (...) stał się samodzielnym przedsiębiorstwem państwowym. W 1993 r. nastąpiło przekształcenie Zakładu (...) w (...) Skarbu Państwa o nazwie (...) Spółka Akcyjna (...) SA). W grudniu 2006 r. powstał (...) Sp. z o. o. W dniu 30 czerwca 2007 r. aportem do tej Spółki (...) SA w R. wniósł jednostkę organizacyjną, sporządzając samodzielnie bilans, obejmującą całość infrastruktury energetycznej – urządzeń służących dostarczaniu energii. (...) Sp. z o. o. w R. zmieniła firmę na (...) Sp. z o. o. w R.. Następnie z dniem 31 sierpnia 2010 r. nastąpiło przejęcie (...) Sp. z o. o. w R. przez (...) SA w L. i w ramach uczestnika utworzono Oddział R. z siedzibą w R..

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, iż oparł swoje ustalenia na niekwestionowanych przez wnioskodawcę i uczestnika oryginałach dokumentów wymienionych w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, a także na zeznaniach świadków i opiniach biegłych.

W ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał za zasadny zgłoszony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności o treści służebności przesyłu. Sąd pierwszej instancji podniósł, że urządzenia przesyłowe na nieruchomościach stanowiących obecnie własność wnioskodawców zostały wybudowane i istnieją, a brak przedstawienia przez (...) SA w L. oryginałów dokumentów nie świadczy o przeciwnej okoliczności. Biegły z zakresu elektroenergetyki zidentyfikował te urządzenia i dopasował do nich stosowne decyzje przedłożone przez uczestnika. Są to wprawdzie dowody pośrednie, ale powiązanie treści zeznań świadków i dokumentów wskazujących na fakt posadowienia urządzeń przesyłowych w sieci elektroenergetycznej uczestnika od co najmniej 1975 r. (linia średniego napięcia) i od 1983 r. (linia niskiego napięcia) pozwala przyjąć, iż doszło do zasiedzenia służebności gruntowej

odpowiadającej służebności przesyłu, najpóźniej w dacie 24 grudnia 2013 r., a tym samym wniosek o ustanowienie służebności przesyłu podlegał oddaleniu. Sąd Rejonowy zaznaczył, że regulacja służebności przesyłu – art. 305¹ – 305⁴ k.c., wprowadzona od dnia 3 sierpnia 2008 r. przesądziła o dopuszczalności zasiedzenia przez przedsiębiorcę, w skład przedsiębiorstwa którego wchodzi urządzenie przesyłowe w rozumieniu art. 49 k.c., służebności polegającej na możliwości korzystania w oznaczonym zakresie z określonej nieruchomości w sposób niezbędny do korzystania z tych urządzeń zgodnie z ich przeznaczeniem. Orzecznictwo dopuszcza zasiedzenie przez przedsiębiorstwo przesyłowe, nawet przed wymienioną datą, służebności o takiej treści, na podstawie stosowanego w drodze analogii art. 292 k.c. Państwowa osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 r. nie mogła nabyć własności nieruchomości ani służebności gruntowej także w wyniku zasiedzenia, mogła do okresu posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania podczas biegu zasiedzenia (art. 176 k.c.). W przypadku sukcesji uniwersalnej częściowej (a taka była następstwem prywatyzacji przedsiębiorstw energetycznych) wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe przeszły na nowe podmioty, choćby nie były wskazane w czynności (akcie administracyjnym) jako składniki byłego przedsiębiorstwa, również jeżeli strony nie uświadamiały sobie ich istnienia czy przynależności do przedsiębiorstwa. Sąd pierwszej instancji podkreślił, iż nie została wykazana zgoda właściciela nieruchomości na ograniczenie prawa własności, co skutkuje tym, że posiadanie w zakresie służebności było posiadaniem w złej wierze.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach postępowania Sąd pierwszej instancji podał przepis art. 520 § 2 k.p.c., wskazując, że interesy wnioskodawców i uczestnika były sprzeczne, a na koszty postępowania zasądzone od H. S. i J. S. na rzecz (...) SA w L. złożyła się kwota 240 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego, opłata skarbową od dokumentu pełnomocnictwa w kwocie 17 zł i zaliczka wpłacona przez uczestnika na koszt opinii biegłych w kwocie 1500 zł.

Tytułem nieuiszczonych wydatków nakazano pobrać solidarnie od wnioskodawców kwotę 2751,60 zł, która została tymczasowo wyłożona z sum budżetowych Skarbu Państwa.

Wnioskodawcy złożyli apelację od powyższego postanowienia. Zaskarżyli orzeczenie Sądu Rejonowego w całości. Zarzucili:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 245 § 2 k.c. w zw. z art. 305⁴ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że uczestnik (...) SA w L. nabył w drodze zasiedzenia służebność przesyłu objętą wnioskiem, w sytuacji gdy ze stanu faktycznego sprawy wynika, iż nie doszło do posiadania urządzeń przesyłowych przez okres odpowiedni do stwierdzenia zasiedzenia przedmiotowej służebności;
2. naruszenie prawa materialnego - art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uznanie, że uczestnik zasiedział służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy nie udowodnił on ciągłości posiadania prawa oraz posiadał nieruchomość w złej wierze, bowiem nie przedstawił jakiegokolwiek dokumentu, którym mógłby wykazać uprawnienie do korzystania z nieruchomości wnioskodawców;
3. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 292 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. poprzez uwzględnienie podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia, mimo niespełnienia określonej w tych przepisach przesłanki w postaci nieprzerwanego posiadania przez uczestnika oraz jego poprzedników prawnych służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, na skutek niewykazania skutecznego przeniesienia na uczestnika posiadania urządzeń przesyłowych;
4. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 348 zd. 2 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji uznanie, że służebność przesyłu w odniesieniu do linii energetycznej przebiegającej przez działkę wnioskodawców została na uczestnika skutecznie przeniesiona przez jego poprzednika prawnego, pomimo tego, iż w toku postępowania uczestnik nie udowodnił aktu przeniesienia na niego posiadania wskazanych urządzeń, a w szczególności nie przedstawił na tę okoliczność odpowiednich dokumentów w zakresie przeniesienia urządzeń przesyłowych w 1989 r.;

5. naruszenie prawa materialnego - art. 305¹ k.c. przez jego niezastosowanie, a w konsekwencji nierozpoznanie istoty sprawy, podczas gdy wniosek dotyczył ustanowienia służebności na rzecz uczestnika postępowania, a ten korzysta z nieruchomości wnioskodawców bez podstawy prawnej, bowiem nie udowodnił nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie;

6. naruszenie prawa materialnego - art. 292 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. i art. 172 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, polegające na zaliczeniu do okresu zasiedzenia uczestnika postępowania okresu korzystania ze służebności przez jego poprzednika prawnego, posiadającego status przedsiębiorstwa państwowego;

7. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie oceny dowodów w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, wobec przyjęcia, że jednocześnie z utworzeniem przedsiębiorstwa państwowego na mocy zarządzenia Ministra Przemysłu nr (...) z dnia 16 stycznia 1989 r. doszło do przekazania przez Skarb Państwa na majątek uczestnika infrastruktury przesyłowej w postaci linii energetycznych przebiegających przez działkę wnioskodawców, a w konsekwencji, iż posiadanie wykonywane przez uczestnika i jego poprzedników prawnych miało charakter nieprzerwany, w wyniku czego doszło do zasiedzenia służebności przesyłu, mimo że uczestnik nie przedłożył protokołu zdawczo - odbiorczego bądź też protokołu z przekazania środków trwałych – wynikających z (...) Ministra Przemysłu z 1989 r., ani żadnego innego dokumentu na potwierdzenie wskazanej okoliczności, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia;

8. naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik postępowania - art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny dowodów, polegającej na uznaniu, że w dokumentacji przedstawionej przez uczestnika linie energetyczne, o których mowa w złożonych dokumentach, są tożsame z liniami, o które toczy się postępowanie lub się w nich zawierają;

9. naruszenie art. 113 ust. 2 pkt 1 u.k.s.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art. 6 k.p.c., art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 520 k.p.c. poprzez niezasadne obciążenie wnioskodawcy kosztami postępowania, w tym kosztami opinii i opinii uzupełniającej biegłego rzeczoznawcy, biegłego z zakresu geodezji oraz z zakresu elektroenergetyki, bowiem w przypadku stwierdzenia przez Sąd zasiedzenia służebności przesyłu na podstawie dowodów z dokumentów i zeznań świadków, opinie tych biegłych były nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy, a ich przeprowadzenie było zbędne oraz niecelowe z punktu widzenia ekonomiki procesowej i zmierzające do nieuzasadnianego przedłużenia sprawy.

Wskazując na powyższe zarzuty, wnioskodawcy domagali się uchylecia zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku w całości i zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawców kosztów postępowania za pierwszą instancję według norm przepisanych oraz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie w zakresie, w jakim kwestionuje zasadność zarzutu zasiedzenia służebności, czego konsekwencją było oddalenie wniosku J. S. i H. S. o ustanowienie służebności przesyłu.

Sąd Rejonowy na podstawie przeprowadzonych dowodów dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, które Sąd Okręgowy akceptuje i przyjmuje jako podstawę własnego rozstrzygnięcia. Skuteczne zgłoszenie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że ocena przez Sąd konkretnych, zindywidualizowanych dowodów nie da się pogodzić z zasadami doświadczenia życiowego, regułami logicznego rozumowania albo też wymaga dowiedzenia, iż ocena ta jest nieprawidłowa dlatego, że nie bierze pod uwagę treści zgromadzonego materiału procesowego w jego całokształcie. Nie jest przy tym wystarczające dla uznania powyższego zarzutu za trafny, aby polemika z oceną dokonaną przez Sąd, a co za tym idzie kwestionowanie poprawności opartych na niej ustaleń faktycznych, sprowadziła się do przeciwstawiania jej własnej, odmiennej, zdaniem strony - właściwej wersji zdarzeń doniosłych dla rozstrzygnięcia. Swobodna ocena dowodów stanowi jeden z zasadniczych atrybutów jurysdykcyjnej kompetencji Sądu, wobec czego omawiany zarzut nie jest usprawiedliwiony nawet wówczas, gdy na podstawie dowodów

przeprowadzonych w sprawie da się skonstruować także taki ciąg faktów, który strona uznaje za prawidłowy, a jest on przy tym odmienny od tego, który Sąd przyjął jako podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, o ile tylko formułując ją Sąd nie wykroczył poza ramy wskazane w art. 233 § 1 k.p.c. (por. w tej kwestii np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, LEX nr 52753; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2005 r., III CK 3/05, LEX nr 180925).

Zdaniem Sądu Okręgowego, wnioskodawcy nie zdołali podważyć w apelacji trafnych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji i wyprowadzonych z nich konkluzji. Wbrew zarzutom skarżących, Sąd Rejonowy szczegółowo ocenił wiarygodność i moc poszczególnych dowodów przeprowadzonych w sprawie, a podstawy i zasady dokonanej analizy wyjaśnił w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia. Przedsiębiorstwo przesyłowe (...) SA w L. w toku postępowania o ustanowienie służebności przesyłu zgłosiło zarzut zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu. W ten sposób uczestnik bronił się przed żądaniem właścicieli nieruchomości, twierdząc, że doszło już do zasiedzenia służebności przez tego przedsiębiorcę, co oznaczałoby, iż żądanie wnioskodawców jest bezzasadne albo bezprzedmiotowe. W przypadku nabycia służebności w drodze zasiedzenia (...) SA w L. dysponowałaby bowiem uprawnieniem do korzystania z nieruchomości J. S. i H. S. w zakresie niezbędnym do obsługi urządzeń elektroenergetycznych, a to wykluczałoby możliwość ustanowienia służebności przesyłu o takiej samej treści. Zarzut zgłoszony przez uczestnika ma charakter peremptoryjny - niweczący roszczenie. W ocenie Sądu odwoławczego, (...) SA w L. udowodniła podstawę faktyczną tego zarzutu.

Ustalenia Sądu pierwszej instancji co do dat wybudowania i oddania do eksploatacji napowietrznych urządzeń elektroenergetycznych, wykorzystywanych przez poprzedników prawnych uczestnika - odgałęzienia linii 15 kV od słupa nr (...) linii głównej, zasilającego stację trafo (...) w miejscowości S., oznaczoną nr (...), odcinka linii głównej (...) S. - P. ze słupem nr(...), z którego następuje odejście z punktu 1 oraz odcinka czteroprzewodowego linii niskiego napięcia (0,4 kV), zasilanej ze stacji trafo (...) D., oznaczonej nr (...)- zostały dokonane na podstawie dokumentów przedstawionych przez uczestnika, w szczególności decyzji (...) Powiatowego w S. z dnia 23 listopada 1974 r. o zatwierdzeniu planu realizacyjnego linii średniego napięcia i niskiego napięcia W. - S. (k. 26), opisu technicznego (k. 27), kopii protokołu odbioru linii do eksploatacji z 15 września 1975 r. (k. 28), karty obiektu inwentarzowego (k. 29), kopii decyzji z dnia 25 lutego 1983 r. o udzieleniu pozwolenia na budowę linii niskiego i średniego napięcia oraz stacji transformatorowej w miejscowości D. i S. (k. 30), kopii opisu technicznego (k. 31), kopii protokołu odbioru urządzeń elektroenergetycznych z 23 grudnia 1983 r. (k. 32 - 33), kopii karty inwentarzowej elektroenergetycznych linii przesyłowych (...) i (...), Rejon S. (k. 34 - 36), kopii map (k. 37 - 40). Dokumenty te, w powiązaniu z zeznaniami świadków D. S. (k. 174v - 175), Z. G. (k. 175), M. S. (k. 175) i opinią biegłego z zakresu elektroenergetyki G. M. (k. 223 - 232) dowodzą, że Sąd Rejonowy poprawnie ustalił okoliczności rozpoczęcia korzystania ze służebności przez poprzednika prawnego uczestnika - co najmniej od 1975 r. w zakresie urządzeń przesyłowych w sieci elektroenergetycznej średniego napięcia i od 1983 r. co do sieci niskiego napięcia. Zgodnie z art. 245 k.p.c., dokument prywatny stanowi dowód tego, iż osoba, która go podpisała złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Materiałna moc dowodowa tego rodzaju dokumentu zależy od jego treści merytorycznej, o której rozstrzyga sąd według ogólnych zasad oceny dowodów przewidzianej w art. 233 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CSK 299/07, LEX nr 393875). W orzecznictwie zostało utrwalone zapatrywanie, że kserokopia może być uznana za dokument prywatny, jeżeli zostało umieszczone na niej oświadczenie o istnieniu dokumentu o odwzorowanej treści i formie oraz zaopatrzone podpisem poświadczenie za zgodność kserokopii z oryginałem. Bez takiego poświadczenia kserokopia nie może być traktowana jako dokument (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 37/94, OSNC 1994/11/206; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 27 sierpnia 1998 r., III CZ 107/98, OSNC 1999/3/52 i z dnia 18 października 2002 r., V CKN 1830/00, OSNC 2004/1/9; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2002 r., I CKN 1280/00, LEX nr 78358). W orzecznictwie rozważano jednak także problem posługiwania się przez uczestników kopiami (kserokopiami) dokumentów zamiast ich oryginałami w sytuacji, gdy ze względu na przekształcenia podmiotowe dawnych przedsiębiorców oryginalne dokumenty czy kopie spełniające warunki formalne, były nieosiągalne dla uczestników i sądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2014 r., III CSK 254/13, OSNC - ZD 2016/1/12). W takich przypadkach dopuszczono skorzystanie z niepotwierdzonej kserokopii jako środka przydatnego do ustalenia treści dokumentu,

jeżeli z przyczyn faktycznych uzyskanie dostępu do oryginału, odpisu lub wypisu, zrównanych w skutkach z oryginałem jest niemożliwe. Nie dojdzie wówczas do obejścia przepisów regulujących przeprowadzenie dowodu z dokumentów, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 lutego 2007 r., II CSK 401/06, (LEX nr 453727) ani do naruszenia prawa strony do dowodzenia swoich twierdzeń innymi środkami, utrwalającymi obrazy również dokumentów, które się nie zachowały. Jednocześnie pozwoli to na ustalenie czy dokument istniał, od kogo pochodził i jaką miał treść, a nie spowoduje wykreowania zakazu dowodowego, nieprzewidzianego przepisami prawa, skoro brak innej możliwości dowodzenia twierdzenia. Obowiązek wykazania okoliczności nieosiągalności dokumentów, z powołaniem na kserokopie, obciąża uczestnika przedstawiającego je. Niebezpieczeństwo nadużyć powinno wyeliminować właściwe przeprowadzenie oceny dowodów, stosownie do art. 233 k.p.c. Dlatego też nie można czynić Sądowi pierwszej instancji zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c., że na gruncie omawianego stanu faktycznego poczynił część ustaleń na podstawie kserokopii dokumentów, bowiem poddał je poprawnej analizie pod względem dowodowym, co wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia. Różnice w nazewnictwie tras i długości linii w dokumentach z różnych dat zostały wyjaśnione w opinii biegłego G. M., który dodatkowo zaznaczył, że nie dokonywano żadnych zmian położenia linii elektroenergetycznych w terenie, ponadto linie znajdujące się na działkach wnioskodawców nie są obiektami wydzielonymi z systemu, nie mogą funkcjonować w oderwaniu od innych urządzeń przesyłowo - rozdzielczych uczestnika i stanowią integralną część rozgałęzionej sieci elektroenergetycznej w tym rejonie. Biegły podkreślał też, iż dostawa energii elektrycznej jest procesem ciągłym, musi być realizowana możliwie bezprzerwowo, a związek funkcjonalny linii średniego napięcia z głównym punktem zasilania w rejonie S. - stacją elektroenergetyczną (...)S. - jest bezpośredni i oczywisty (k. 226). Wypada dodać, że opinia biegłego G. M. nie była kwestionowana przez wnioskodawców przed Sądem pierwszej instancji. Ocena materiału dowodowego nie może być dokonywana z pominięciem części dowodów, których wartość i wiarygodność nie jest negowana. Zważywszy na przeznaczenie i specyfikę linii elektroenergetycznych, nie można wykluczyć potrzeby posłużenia się domniemaniami faktycznymi przy dokonywaniu ustaleń w sprawie, zwłaszcza gdy uczestnik postępowania z obiektywnych przyczyn nie był w stanie przedstawić oryginałów wszystkich dokumentów (pismo uczestnika – k. 274; por. uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2014 r., V CSK 87/13, LEX nr 1448336 i z dnia 3 marca 2016 r., II CSK 283/15, LEX nr 2032317).

Wbrew zarzutom skarżących, z ustaleń Sądu Rejonowego nie wynika, aby jednocześnie z utworzeniem przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w R. na mocy zarządzenia Ministra Przemysłu nr(...)z dnia 16 stycznia 1989 r. (k. 67 - 68) doszło do przekazania posiadania przez Skarb Państwa na majątek tego przedsiębiorstwa infrastruktury przesyłowej w postaci linii energetycznych przebiegających przez działki wnioskodawców. Przeprowadzone w sprawie dowody wykazały, że początek korzystania przez będące poprzednikiem prawnym uczestnika przedsiębiorstwo państwowe z działek gruntu objętych wnioskiem w sposób odpowiadający treści służebności przesyłu należy datować najpóźniej od 31 grudnia 1975 r. dla linii średniego napięcia i najpóźniej od 31 grudnia 1983 r. dla linii niskiego napięcia. Z dokumentów wymienionych przez Sąd Rejonowy, zeznań świadków D. S., Z. G., M. S. i z opinii biegłego z zakresu elektroenergetyki G. M. mogłyby nawet wynikać wcześniejsze daty (związane z samym wybudowaniem linii), ale eksploatacja urządzeń elektroenergetycznych przez przedsiębiorstwo przesyłowe miała miejsce z pewnością od końca 1975 r – w przypadku linii średniego napięcia i od końca 1983 r. – w przypadku linii niskiego napięcia. Posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu może rozpocząć się już wtedy, gdy przedsiębiorca zajmuje cudzy grunt w celu rozpoczęcia budowy urządzenia, służącego do przesyłania energii elektrycznej (art. 292 k.c.), a tym bardziej początkiem posiadania może być moment rozpoczęcia eksploatacji już wybudowanej linii, co miało miejsce w niniejszej sprawie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2013 r., V CSK 287/12, OSNC 2014/2/20).

Sąd pierwszej instancji nie naruszył przepisów art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c., art. 176 § 1 k.c. ani art. 245 § 2 k.c., art. 348 zdanie drugie k.c., art. 305¹ k.c. i art. 305⁴ k.c.

Zgodnie z zasadą jednolitego funduszu własności państwowej, określoną w art. 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 lutego 1989 r. – daty wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. nr 3, poz. 11), własność ogólnonarodowa przysługiwała niepodzielnie Państwu, a państwowe

osoby prawne, np. przedsiębiorstwa państwowe, wykonywały jedynie uprawnienia płynące z własności państwowej. Wówczas poprzednicy uczestnika, korzystając z nieruchomości oznaczonych numerami ewidencyjnymi (...) w zakresie niezbędnym do eksploatacji znajdujących się na nich urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej (linii średniego napięcia - co najmniej od 31 grudnia 1975 r. i linii niskiego napięcia – co najmniej od 31 grudnia 1983 r.), wykonywali jedynie uprawnienia należące do sfery mienia państwowego - co stanowiło przesłankę zasiedzenia służebności w myśl przepisu art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 2 k.c. Objęcie nieruchomości poprzedników wnioskodawców w posiadanie przez Skarb Państwa w celu budowy a następnie konserwacji linii energetycznych, nastąpiło w wyniku wykonywania państwowych zadań gospodarczych. Dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energetyczne energii elektrycznej oraz budowa i konserwacja urządzeń do tego służących należały bowiem do sfery działalności gospodarczej państwa - dominium. Tym samym Skarb Państwa winien być uznany za posiadacza tych urządzeń oraz nieruchomości, na których się znajdują - w zakresie odpowiadającym służebności przesyłowej (por. m. in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010/5/64; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2013 r., IV CSK 672/12, LEX nr 1360293). Państwowa osoba prawna w toku swej działalności nabywała określone składniki mienia, także ruchomego (maszyny, urządzenia itp.), które wchodziły w skład mienia ogólnonarodowego. Mimo że stroną umów dotyczących tych rzeczy było przedsiębiorstwo państwowe lub inna państwowa osoba prawna, właścicielem nabytej od osoby fizycznej nieruchomości nie stawało się przedsiębiorstwo lub ta inna osoba prawna, lecz – zgodnie z zasadą wyrażoną pierwotnie w art. 128 § 1 k.c. – Państwo. Takie same skutki prawne należało przyjmować w odniesieniu do innych składników majątkowych (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną z dnia 7 listopada 1980 r., III CZP 2/80, OSNC 1981/4/47). Nadanie z dniem 1 lutego 1989 r. nowego brzmienia przepisu art. 128 k.c.: „Własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym” nie skutkowało automatycznym nabyciem przez przedsiębiorstwa państwowe na własność składników majątkowych znajdujących się dotąd w dyspozycji tych państwowych osób prawnych. Dopiero art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1991 r., nr 2, poz. 6) uchylił z dniem 7 stycznia 1991 r. przepis art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 25 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (tekst jednolity Dz. U. z 1987 r., nr 35, poz. 201 ze zmianami), zgodnie z którym przedsiębiorstwo państwowe wykonuje wszelkie uprawnienia w stosunku do mienia ogólnonarodowego będącego w jego dyspozycji, z wyjątkiem uprawnień wyłączonych przepisami ustawowymi, a jednocześnie nadano nowe brzmienie przepisowi art. 42 ust. 2 tej ustawy: „przedsiębiorstwo państwowe gospodarując wydzielonym mu i nabytym mieniem, zapewnia jego ochronę”. Przepis ten prowadzi do wniosku, że przedsiębiorstwo państwowe gospodaruje wydzielonym mu i nabytym mieniem, gdyż jest państwową osobą prawną, której – zgodnie z art. 44¹ § 1 k.c. – przysługuje własność mienia państwowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 r., IV CSK 280/14, LEX nr 1660670). W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadzie prawnej z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991/10-12/118, a także – między innymi - w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, LEX nr 490513, w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 465/09, LEX nr 738479, w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, LEX nr 1096048 zaprezentowano stanowisko, iż z chwilą wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz. U. nr 3, poz. 11) została zniesiona zasada, że jedynie Skarbowi Państwa może przysługiwać prawo własności mienia państwowego, w wyniku czego państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną w zakresie nabywania składników majątkowych na własność. Zmiana art 128 k.c. nie spowodowała jednak z mocy prawa przekształcenia przysługujących państwowym osobom prawnym uprawnień do części mienia ogólnonarodowego, pozostających w ich zarządzie w dniu wejścia w życie wymienionej ustawy. Przekształcenie zarządu, w odniesieniu do budynków, innych urządzeń i lokali znajdujących się na gruntach Skarbu Państwa - w prawo własności, następowało na podstawie art 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczeniu (Dz. U. nr 79, poz. 464), która weszła w życie w dniu 5 grudnia 1990 r., a co do innych składników majątkowych (w prawo własności) nastąpiło na podstawie ustaw określających ustrój majątkowy państwowych osób prawnych lub przepisów odnoszących się do pewnych rodzajów rzeczy, a taką regulacją w odniesieniu do przedsiębiorstw państwowych była ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 1991 r., nr 2, poz. 6), która weszła w życie z dniem 7 stycznia 1991 r. W niniejszej sprawie posiadaczem

służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu był zatem Skarb Państwa (w zakresie linii średniego napięcia - co najmniej od 31 grudnia 1975 r. i linii niskiego napięcia – co najmniej od 31 grudnia 1983 r.), w którego imieniu wykonywało władztwo przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą początkowo Zakład (...) w K., a następnie Zakład (...) w R. - do dnia 6 stycznia 1991 r. W dniu 7 stycznia 1991 r. z mocy prawa nastąpiło przeniesienie ze Skarbu Państwa na rzecz tego przedsiębiorstwa posiadania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, obciążającej nieruchomości stanowiące obecnie własność wnioskodawców. Nie jest zasadny zarzut skarżących, że (...) SA z siedzibą w L. nie wykazała przeniesienia tego posiadania. Tryb uwłaszczenia państwowych osób prawnych w 1990 r. prowadzi do konkluzji, że nie było konieczne przenoszenie poszczególnych składników mienia państwowego nabytych przez Skarb Państwa przed datą uwłaszczenia na rzecz uwłaszczanych przedsiębiorstw państwowych w szczególnej formie, np. aktu notarialnego czy decyzji. Z chwilą uwłaszczenia państwowej osoby prawnej będącej poprzednikiem uczestnika doszło do nabycia przez nią wszelkich składników mienia do tej pory państwowego, które miało związek z tym przedsiębiorstwem i było niezbędne do prowadzenia jego działalności. Oczywiście jest, że obie linie przesyłowe - zarówno średniego jak i niskiego napięcia - były nieodzowne dla tej działalności, wchodziły pierwotnie w skład przedsiębiorstwa państwowego i stanowiły majątek Skarbu Państwa, a z chwilą uwłaszczenia przekształciły się w majątek państwowej osoby prawnej, której następcą jest uczestnik. Wraz z tymi liniami przesyłowymi w skład uwłaszczanego przedsiębiorstwa weszły również stany faktyczne w postaci posiadania służebności odpowiadających treści służebności przesyłu. Dodatkowo należy podnieść, iż przedsiębiorstwo jest traktowane w obrocie prawnym jako całość. W skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi zarówno nieruchomości, jak i sieci oraz inne urządzenia przesyłowe. Linie energetyczne stanowią zatem składnik przedsiębiorstwa i stają się elementem połączonego z nim systemu sieci, mają więc oczywisty funkcjonalny związek z innymi urządzeniami tej samej sieci, posadowionymi na innej nieruchomości, bez względu na jej lokalizację względem nieruchomości obciążonej. Właśnie ten funkcjonalny związek urządzeń przesyłowych z siecią przesyłową, należąca do przedsiębiorstwa, a tym samym z nieruchomością wchodzącą również w skład przedsiębiorstwa, pozwala na stosowanie art. 285 k.c. i art. 292 k.c. przez analogię, umożliwiającą ustanowienie służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, na rzecz przedsiębiorstwa, bez potrzeby wskazywania i określania w orzeczeniu nieruchomości władnącej (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, LEX nr 1381040). Zbycie przedsiębiorstwa dotyczy co do zasady wszystkich jego składników, bez potrzeby zawierania odrębnych umów w zakresie poszczególnych elementów składowych, w tym służebności przesyłu. Potwierdza to aktualna regulacja art. 305³ § 1 k.c., stanowiącego, że służebność przesyłu przechodzi na nabywcę przedsiębiorstwa lub nabywcę urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c. Jest to nabycie z mocy prawa wraz z przedsiębiorstwem. Jeśli taki skutek następuje nawet w przypadku czynności prawnych, to tym bardziej należy go przyjmować w razie sukcesji uniwersalnej, jaką jest uwłaszczenie państwowych osób prawnych w 1990 r. i w 1991 r. Skoro w jego efekcie doszło do przeniesienia własności samych urządzeń przesyłowych, w tym obu linii przesyłowych, to musiało mu towarzyszyć przeniesienie posiadania związanych z nimi służebności, które nie funkcjonują samodzielnie w obrocie i byłyby nieprzydatne Skarbowi Państwa z chwilą utraty urządzeń przesyłowych. Sukcesja prawna przedsiębiorstw państwowych nie zmierzała w swej istocie do pogorszenia warunków ich funkcjonowania w porównaniu z tymi sprzed uwłaszczenia, a tak by było, gdyby przyjął argumentację, iż prowadziła ona jedynie do przeniesienia własności samych urządzeń przesyłowych, a nie związanych z nimi stanów faktycznych w postaci posiadania cudzych nieruchomości w sposób odpowiadający treści służebności przesyłu. Z faktu, że służebność na nieruchomościach poprzedników wnioskodawców znajdowała się pierwotnie w posiadaniu Skarbu Państwa, a obecnie znajduje się w posiadaniu uczestnika - w powiązaniu z okolicznością, iż mienie przedsiębiorstwa, w skład którego wchodzi urządzenia usytuowane na nieruchomościach J. S. i H. S., zostało wskutek działań podejmowanych przez organy państwowe przeniesione na rzecz poprzednika prawnego uczestnika - pozwala na skonstruowanie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.), że wraz z przeniesieniem składników majątkowych doszło do przeniesienia przez Skarb Państwa na Zakład (...) w R. (czyli podmiot, z którego powstał uczestnik) posiadania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, polegającej na utrzymywaniu na nieruchomości wnioskodawców instalacji elektroenergetycznych, połączonych w jedno przedsiębiorstwo z innymi urządzeniami wchodzącymi w skład przenoszonego przedsiębiorstwa (por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 listopada 2013 r., I ACa 1175/13, LEX nr 1489098). Istnieje związek techniczny i gospodarczy pomiędzy elementami sieci energetycznej, do których niewątpliwie należą linie energetyczne, utrzymujące je słupy, stacje

transformatorowe i inne urządzenia. Po wybudowaniu stanowią składnik przedsiębiorstwa włączony do sieci. Jeżeli zatem przedsiębiorstwo energetyczne funkcjonuje i prowadzi działalność gospodarczą polegającą na przesyłaniu energii elektrycznej, to korzysta z urządzeń stanowiących sieć energetyczną, łącząc je z innymi elementami instalacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2012 r., II CSK 218/12, LEX nr 1288630). Wadliwe jest rozumowanie skarżących, że dla przeniesienia własności urządzeń przesyłowych i posiadania służebności o treści służebności przesyłu niezbędne jest zachowanie szczególnej formy dokumentu w postaci protokołu zdawczo – odbiorczego czy protokołu przekazania środków trwałych. Ustawodawca nie stworzył żadnych odrębnych zasad regulujących przeniesienie posiadania służebności, w tym także o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W literaturze przeważa pogląd, iż do posiadania służebności nie stosuje się art. 349 – 351 k.c., a nawet występuje zapatrywanie, iż nie ma zastosowania również art. 348 k.c. W przypadku posiadania służebności przesyłowej, wydanie rzeczy polega na przejściu przedsiębiorstwa przesyłowego, bez sprzeciwu poprzednika (art. 352 k.c. w zw. z art. 348 k.c. i art. 176 k.c.), gdy użyteczność przedsiębiorstwa jest zwiększana przez korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności (por. odpowiednio wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1969 r., III CRN 271/68, OSNC 1969/10/177 oraz uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15, LEX nr 1977833). W orzecznictwie podkreśla się, iż przejście w ten sposób posiadania jest czynnością faktyczną, niemniej może to nastąpić, aby doprowadzić do doliczenia czasu posiadania poprzednika – tylko bez jego sprzeciwu. Ponadto w piśmiennictwie i w judykaturze prezentowane jest stanowisko, że przypadki uwłaszczenia z mocy ustawy oznaczają przeniesienie posiadania (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013/12/139). Jak już wspomniano, z mocy ustawy (ustaw ustrojowych), a nie w drodze czynności prawnej pomiędzy Skarbem Państwa a przedsiębiorstwem państwowym - Zakładem (...) w R., doszło do sukcesji uniwersalnej - w rezultacie posiadanie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu przeszło na rzecz przedsiębiorstwa. Z tych przyczyn, zdaniem Sądu Okręgowego, jeśli nawet (...) SA z siedzibą w L. nie przedstawiła dokumentu, z którego wynikałoby przeniesienie własności urządzeń przesyłowych i posiadania służebności o treści służebności przesyłu przez Skarb Państwa na rzecz Zakładu (...) w R. (poprzednika prawnego uczestnika), to i tak wymienione przedsiębiorstwo państwowe nabyło posiadanie służebności z dniem 7 stycznia 1991 r. Do wykazania przeniesienia posiadania służebności o treści służebności przesyłu na przedsiębiorstwo państwowe nie było konieczne udowodnienie przeniesienia przez Skarb Państwa konkretnie oznaczonych urządzeń technicznych, lecz wykazanie, że urządzenia służące do przesyłu mediów znajdujące się wewnątrz, na lub ponad gruntem istniały w oznaczonym miejscu i były wykorzystywane do tego celu oraz że działanie to jest kontynuowane przez przedsiębiorstwo. W przypadku linii energetycznej wystarczające jest wykazanie jej trwałego, niepodlegającego zmianom, przebiegu i lokalizacji na nieruchomości obciążonej, natomiast nie ma istotnego znaczenia skład techniczny urządzeń przesyłowych i protokolarne potwierdzenie ich przekazania następcy (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2017 r., V CSK 356/16, LEX nr 2288122).

W orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, że przedsiębiorstwo państwowe do okresu swojego posiadania służebności o treści służebności przesyłu, może doliczyć okres posiadania służebności przez Skarb Państwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2013 r., I CSK 495/12, LEX nr 1365592; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15, LEX nr 1977833; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010/1/15; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, LEX nr 1648193). Może to uczynić także następca tego przedsiębiorstwa.

Przekształcenie przedsiębiorstw energetycznych w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa następowało na podstawie ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. nr 16, poz. 69, ze zmianami). Na skutek przekształcenia, taka spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki swojego poprzednika prawnego, co wynika z unormowania zawartego w art. 5 tej ustawy. Powyższe znajduje także potwierdzenie w art. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r., poz. 1055), stosownie do którego komercjalizacja – w rozumieniu ustawy – polega na przekształceniu przedsiębiorstwa państwowego w spółkę i jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej, spółka ta wstępuje we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków. Następnie przekształcanie spółek odbywało się na podstawie art. 492 k.s.h.

Uczestnik w niniejszym postępowaniu wykazał, że jest następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego – Zakładu (...) w R., a także następcą prawnym (...) Sp. z o. o. w R.. Wszedł zatem w ich sytuację prawną (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2010 r., III CSK 319/09, OSNC - ZD 2011/2/36).

Przepisy o służebności przesyłu zostały wprowadzone do kodeksu cywilnego ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 116, poz. 731), obowiązującą od dnia 3 sierpnia 2008 r. Ustawodawca zdecydował o wyodrębnieniu tej służebności ze służebności gruntowych i przyjął, iż polega ona na obciążeniu nieruchomości na rzecz przedsiębiorcy prawem umożliwiającym korzystanie z tej nieruchomości w oznaczonym zakresie, zgodnie z przeznaczeniem urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c. (art. 305¹ k.c.). Po dniu 3 sierpnia 2008 r. nieruchomość może być umownie obciążona służebnością na rzecz przedsiębiorstwa wykorzystującego urządzenie przesyłowe. Po odpowiednio długim czasie (dwadzieścia lat posiadania służebności w dobrej wierze lub trzydzieści lat posiadania służebności w złej wierze, liczone od dnia 3 sierpnia 2008 r. – art. 352 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 172 § 1 i 2 k.c.) może również dojść do zasiedzenia służebności przesyłu przez przedsiębiorstwo, które korzysta z cudzej nieruchomości na zasadach określonych w art. 305¹ k.c. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹ – 305⁴ k.c.) było dopuszczalne nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, jako pewnego rodzaju służebności gruntowej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008/10/7; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, LEX nr 484715; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 606/09, LEX nr 737248; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12, LEX nr 1267161; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, LEX nr 1294483; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013/12/139; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, LEX nr 1381040; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014/2/11; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13, OSNC 2015/6/72). Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (por. powołana wyżej uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013/12/139).

Z ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy należy wyprowadzić konkluzję, że na nieruchomościach, stanowiących obecnie własność wnioskodawców, bieg terminu zasiedzenia służebności o treści służebności przesyłu dla urządzeń linii średniego napięcia rozpoczął się najpóźniej w dniu 31 grudnia 1975 r. i zakończył w dniu 31 grudnia 2005 r., a bieg terminu zasiedzenia służebności dla urządzeń linii niskiego napięcia rozpoczął się w dniu 31 grudnia 1983 r. i zakończył w dniu 31 grudnia 2013 r. Stan faktyczny polegający na posiadaniu służebności o treści odpowiadającej treści służebności przesyłu, a po dniu 3 sierpnia 2008 r. – służebności przesyłu utrzymywał się przez 30-letni okres wymagany do zasiedzenia, determinowany złą wiarą posiadacza (art. 292 k.c. w zw. z art. 172 § 2 k.c.). Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, iż objęcie nieruchomości przez Zakłady (...), a w istocie przez Skarb Państwa w posiadanie zależne, tj. w zakresie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, było posiadaniem w złej wierze. W rezultacie, opisane przez Sąd Rejonowy przejęcia przedmiotowych urządzeń elektroenergetycznych przez przekształcane kolejne podmioty prawne podpadały pod hipotezę normy z art. 176 § 1 k.c. w zw. art. 292 k.c. Była to bowiem kontynuacja posiadania w zakresie tej samej służebności przez kolejnych jej posiadaczy i ich posiadanie podlega zaliczeniu, skoro nie budziło wątpliwości następstwo pomiędzy kolejnymi osobami prawnymi władającymi tymi urządzeniami i każdy następca przejmował to posiadanie od poprzednika bez sprzeciwu jego, czy nawet osób trzecich (por. uzasadnienia: wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, LEX nr 258681; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, LEX nr 1648193; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CSK 203/14, LEX nr 1656510 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2016 r., V CSK 224/15, LEX nr 1977833). Pomijając domniemanie wynikające z art. 340 k.c., wbrew zarzutom skarżących, w sprawie nie zostały wykazane okoliczności, które mogłyby wskazywać na wystąpienie przerwy w posiadaniu zależnym nieruchomości wnioskodawców przez Skarb Państwa, przedsiębiorstwa państwowe, a następnie spółki - poprzedników uczestnika w okresie biegu terminu zasiedzenia. Doszło zatem z upływem podanych

wcześniej dat do nabycia służebności o treści służebności przesyłu przez poprzednika prawnego uczestnika – (...) SA (w odniesieniu do urządzeń linii średniego napięcia), będący następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego Zakładów (...) w R. oraz do nabycia służebności przesyłu przez uczestnika (w odniesieniu do urządzeń linii niskiego napięcia). Tym samym wniosek H. S. i J. S. o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem został prawidłowo oddalony przez Sąd Rejonowy.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oddalił apelację dotyczącą rozstrzygnięcia z punktu I zaskarżonego postanowienia.

Apelacja wnioskodawców jest natomiast zasadna w zakresie orzeczenia o kosztach postępowania i kosztach sądowych.

W odpowiedzi na wniosek – w związku ze zgłoszonym zarzutem zasiedzenia – uczestnik domagał się przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego geodety i opinii biegłego z zakresu elektroenergetyki na okoliczność zinwentaryzowania linii energetycznych na podkładzie geodezyjnym, wskazując na konieczność ustalenia i wytyczenia zakresu zarzucanego zasiedzenia i trwałego związku ze stacją (...) S., jak również szczegółowego wykazania następujących po sobie połączeń sieciowych, pierwotnie za pośrednictwem rozbudowywanej stacji (...) S. (odpowiedź na wniosek - k. 18 - 24, w szczególności k. 18v, 19v).

Postanowieniem z dnia 15 lipca 2014 r. Sąd Rejonowy dopuścił dowód z opinii biegłego geodety celem określenia rzeczywistego położenia urządzeń przesyłowych na działkach będących przedmiotem wniosku (k. 175 v). Uczestnik wpłacił zaliczkę w kwocie 1500 zł na poczet wydatków związanych z opinią (potwierdzenie wpłaty - k. 178). Zaliczka ta nie została wykorzystana, a wynagrodzenie dla biegłego geodety T. P., przyznane postanowieniem z dnia 8 października 2014 r. w kwocie 1932,18 zł, zostało wypłacone do kwoty 1570,88 zł z sum Skarbu Państwa (k. 188; biegły oświadczył, iż w październiku 2014 r. zakończył prowadzenie działalności gospodarczej i nie odprowadza podatku VAT - k. 268). Postanowieniem z dnia 15 maja 2015 r. Sąd Rejonowy przyznał biegłemu T. P. wynagrodzenie za sporządzoną opinię (wykonanie mapy) w kwocie 191,84 zł, które wypłacono z sum Skarbu Państwa (k. 246). Postanowieniem z dnia 17 listopada 2014 r. Sąd Rejonowy dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu urządzeń i instalacji elektrycznych i elektroenergetycznych celem ustalenia zakresu służebności przesyłu na nieruchomościach objętych wnioskiem oraz zinwentaryzowania urządzeń energetycznych na położonych w S. działkach wnioskodawców, wykazania istnienia urządzeń energetycznych w układzie sieci poprzedników uczestnika od 1975 r., ich związku funkcjonalnego z urządzeniami energetycznymi wchodzącymi w skład stacji (...) S., posadowionymi na nieruchomości władnącej w S. oraz nieprzerwanej eksploatacji przez okres ewentualnego zasiedzenia (k. 208). Postanowieniem z dnia 6 lutego 2015 r. Sąd przyznał biegłemu G. M. wynagrodzenie w kwocie 921,95 zł, które zostało wypłacone z sum Skarbu Państwa (k. 233).

W ocenie Sądu Okręgowego, wymienionymi kosztami sądowymi powinien zostać obciążony uczestnik, bowiem były one związane z jego udziałem w sprawie – dotyczyły zgłoszonego zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu. Łączna wysokość tych kosztów wyniosła 2684,67 zł (1570,88 zł + 191,84 zł + 921,95 zł). Dlatego też Sąd odwoławczy zmienił zaskarżone postanowienie w punkcie II i nakazał pobrać od (...) SA z siedzibą w L. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Staszowie kwotę 2684,67 zł tytułem kosztów sądowych (art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 623, ze zmianami). Należy dodać, że w toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji zaliczki na poczet wydatków wpłacili także wnioskodawcy (w kwocie 966,09 zł - k. 203 oraz w kwocie 921,95 zł - k. 236). Zaliczki te nie zostały wykorzystane, gdyż wynagrodzenia dla biegłych zostały przyznane z sum Skarbu Państwa.

Pozostałe wydatki związane z opiniami biegłych były zbędne w sprawie, skoro został uwzględniony zarzut zasiedzenia służebności. Dotyczy to wydatków na opinię biegłej z zakresu szacowania nieruchomości na okoliczność wysokości wynagrodzenia za ewentualne ustanowienie służebności przesyłu (postanowienie dowodowe - k. 283, postanowienie o przyznaniu biegłej J. K. wynagrodzenia w kwocie 1860,84 zł, wypłaconego z sum Skarbu Państwa - k. 318). Odnosi się to również do wydatków związanych z zaewidencjonowaniem mapy (postanowienie o przyznaniu biegłemu T. P. wynagrodzenia w kwocie 561,46 zł - k. 384). Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do obciążania tymi wydatkami

wnioskodawców ani uczestnika postępowania (art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 623, ze zmianami).

Sąd odwoławczy uznał także za zasadną zmianę rozstrzygnięcia zawartego w punkcie III zaskarżonego postanowienia, dotyczącego kosztów postępowania. Zasada orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego została wyrażona w art. 520 § 1 k.p.c. Powinna ona znaleźć zastosowanie w niniejszej sprawie. Oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu było wynikiem uwzględnienia zarzutu zasiedzenia zgłoszonego przez uczestnika. Badanie tego zarzutu wymagało przeprowadzenia obszernego postępowania dowodowego, dotyczącego innych kwestii niż przedstawione we wniosku. Każdy z uczestników winien zatem ponieść koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Z przyczyn podanych wyżej Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżone postanowienie w punktach drugim i trzecim w sposób określony w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Podobnie jak w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, w ocenie Sądu odwoławczego, brak jest przesłanek do odstąpienia w postępowaniu apelacyjnym od reguły orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego. Dlatego też Sąd Okręgowy oddalił wniosek uczestnika o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Rafał Adamczyk SSO Cezary Klepacz SSO Bartosz Pniewski